

УДК 339.13:663.64

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-278-1-22

ФАЙВІШЕНКО Д. С.

Київський національний торговельно-економічний університет

ГЛОБАЛЬНІ ВИМІРИ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ МІНЕРАЛЬНОЇ ВОДИ

У статті висвітлено теоретико-методологічні основи поняття «глобалізація», представлено основні ознаки та фактори, які покладені в основу глобалізаційних процесів, глобальні виміри споживання мінеральної води, проаналізовано показник індексу глобалізації України KOF, представлено індекс глобальної конкурентоспроможності, визначено базис та основні фактори, які входять до складу методології розрахунку рейтингу України у глобальному просторі, проаналізовано складові компоненти показника легкості ведення бізнесу в Україні, зроблено акцент на зростання рейтингу за окремими показниками у довгостроковій перспективі. Виявлено, що цей процес в цілому є позитивним, представляє собою розвиток світової економіки, нових інноваційних технологій, уточнення стратегії удосконалення господарських зв'язків, узгодження принципів регулювання, створення нового гнучкого ринку товарів, послуг, праці. Це процес пошуку ефективних способів поступового перетворення світового простору в єдину зону вільного пересування товарів, ідей, стимулювання розвитку сучасних інститутів та відшліфовування їх механізмів. Зроблено акцент на суттєвість та універсальність змін, які відбуваються сьогодні у конкретній країні, пошук нових підходів до співпраці, активної участі у обговоренні глобальних питань, системному мисленні та аналізі, розвитку внутрішнього ринку із врахуванням сформованого плану та стратегій загальної архітектури глобального управління.

Ключові слова: глобалізація, споживчий ринок, ринок мінеральної води, індекс глобалізації KOF, індекс конкурентоспроможності, рейтинг Doing Business (легкості ведення бізнесу).

FAYVISHENKO D.

Kyiv National University of Trade and Economics

GLOBAL MEASURES IN THE CONSUMER MARKET OF MINERAL WATER

The article describes the theoretical and methodological foundations of the concept of "globalization", presents the main features and factors that underlie globalization processes, global dimensions of mineral water consumption, analyzed the index of globalization of Ukraine KOF, presented the index of global competitiveness, determined the basis and main factors included in the methodology of calculating the rating of Ukraine in the global space, analyzed the components of the indicator of ease of doing business in Ukraine, made emphasis on rating growth for individual indicators in the long run. This process was found to be positive overall, representing the development of the world economy, new innovative technologies, refining the strategy of improving economic ties, harmonizing regulatory principles, creating a new flexible market for goods, services and labor. It is a process of finding effective ways of gradually transforming the world space into a single zone of free movement of goods, ideas, stimulating the development of modern institutions and polishing their mechanisms. Emphasis is placed on the materiality and universality of the changes that are taking place in specific countries today, the search for new approaches to cooperation, active participation in the discussion of global issues, systemic thinking and analysis, development of the internal market, taking into account the plan and strategies of the overall architecture of global governance.

Keywords: globalization, consumer market, mineral water market, KOF globalization index, competitiveness index, Doing Business rating (ease of doing business).

Актуальність дослідження. Аналіз сучасного стану розвитку світової спільноти і відповідних національних економік демонструє велику взаємозалежність і взаємопроникнення, відчувається вплив глобалізаційних процесів сьогодення. Актуальним стає розгляд питання стратегічного управління та розвитку споживчого ринку мінеральної води в домінантах глобалізаційних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретико-методологічних засад поняття «глобалізація» та її впливу на формування споживчого ринку присвячено праці відомих вітчизняних та закордонних вчених: О. Білорус [1], С. Грипич [2], М. Кравчук [3], В. Прушківський [5], Р. Робертсон [5]. Питанням аналізу ринку мінеральної води присвячено праці І. Олексюк [4], Ю. Пахтер, В. Пілюшенко [7]. Однак всі ці питання, їх взаємозв'язок і сьогодні залишаються актуальними.

Метою статті є аналіз впливу глобалізаційних процесів на споживчому ринку мінеральної води.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація є невід'ємним явищем сьогодення, невідворотним процесом, сутність якого полягає у абсолютній владі світового порядку над національними державами та суспільствами [6]. За думкою Р. Робертсона [5] глобалізацію можна представити як процес постійного впливу певних чинників міжнародного значення на соціальну дійсність в окремих країнах, тісний зв'язок економічного та політичного, культурного та інформаційного обміну.

Глобалізація – це сукупність економічних, соціальних, технологічних, політичних і культурних явищ та процесів, під впливом змін у світовому виробництві, споживанні й торгівлі [2].

На сьогодні можна виокремити основні ознаки глобалізації [20]:

- масовий і масштабний вихід соціальної, політичної, економічної та культурної активності за межі кордонів окремих держав;
- розвиток та налагодження взаємозв'язків у сфері торгівлі, інвестицій, фінансів, міграційних процесів;

- розвиток транспортної, інформаційної, комунікаційної системи, обігу капіталу, переміщення товарів;
- усунення бар'єрів [8];
- створення єдиного суспільного простору, самоідентифікація, формування ідентичності нації.

В цілому можна представити економічну глобалізацію на споживчому ринку води як формування стратегій поведінки на глобальних ринках, альянс міжнародних корпорацій та міжнародних фінансово-економічних інститутів, формування нових економічних відносин, типів господарств [9].

Через насиченість внутрішніх ринків, підприємства шукають нові можливості виходу на міжнародні ринки. З глобалізацією споживчого ринку води тісно пов'язані конкурентні позиції підприємства на географічному або національному ринку, загальна позиція на світовому ринку в цілому. Джерела глобалізації споживчого ринку води базуються на міжнародній системі поділу праці та функціональних особливостях тих чи інших ринках у світовій системі господарства.

В основу глобалізації споживчого ринку води покладені основні фактори [7]:

1. Підвищення рівня конкурентоспроможності через зниження витрат, пошук країн з дешевими умовами виробництва.
2. Врахування факторів та умов господарювання, зростання рівня державних ризиків, можливість отримання пільгових умов оподаткування в інших державах, при більш високих доходах від короткострокових операцій на фінансових ринках.
3. Збереження конкурентних переваг у вертикальній інтеграції, через поділ та розміщення окремих сфер діяльності в інших регіонах чи країнах.
4. Урахування технологічних питань щодо розвитку дрібного бізнесу як інфраструктури та фундаменту великого бізнесу, які гальмують розвиток великих підприємств.
5. Збільшення інвестицій у сфері виробництва та сфері послуг, що розвиваються.
6. Зниження внутрішнього національного попиту призводить до необхідності підвищення ступеня відкритості економіки та нарощування експортної складової, які залежать від рівня розвиненості країни, умов і досвіду формування експортної бази (квоти) промисловості та чисельності населення країни.

На сьогодні глобалізація представляє собою розвиток світової економіки, прискорений інноваційним рухом, уточненням стратегії удосконалення господарських зав'язків, узгодженням принципів регулювання, створенням нового гнучкого ринку товарів, послуг, праці тощо. Це процес поступового перетворення світового простору в єдину зону вільного пересування товарів, ідей, стимулювання розвитку сучасних інститутів та відшліфовування їх механізмів.

Так, глобалізація споживчого ринку води та аналіз чинного законодавства в Україні щодо мінеральних вод дозволив встановити, що стандартом, що визначає поняття «мінеральні води» щодо вимог до якості та умов її експлуатації, є ГСТУ 42.10-02-96 (цей ГСТУ разом з ДСТУ 878-93 було прийнято на заміну ГОСТ 13273-78).

В свою чергу, країни Європи у стандартизації фасованих мінеральних керуються наступними нормативними документами: Codex Stan 108-1981, Rev.2-2008 та Директивами ЄС 2009/54/ЄС, 2003/40/ЄС, 115/2010, що є основоположними європейськими документами стосовно фасування мінеральних вод. Згідно з ними мінеральні води розглядають як харчовий продукт, підлягають оцінці характеристики води: геологічна і гідрологічна, фізична, хімічна і фізико-хімічна, мікробіологічна, фармакологічна, фізіологічна та клінічна. Строк сертифікації мінеральної води за цими нормативними документами складає не більше 5 років [10].

Інший нормативний документ CODEX STAN 108-1981, Rev. 2-2008, окрім визначення «мінеральних вод» та вимог щодо їх сертифікації, містить додаткові визначення мінеральних вод відповідно до ступеня газатії діоксидом вуглецю та більш чітко зазначає критерії безпечності та якості мінеральної води. Документ регламентує правила щодо обробки, припускає відокремлення нестабільних складників методом декантацією чи фільтрацією. Оброблення можна проводити в умовах, які не впливають і не змінюють склад води. Крім того, заборонено перевозити воду в великих контейнерах для розливу чи з іншою метою до її розливу [11]. Останнє положення – головне і відрізняється від чинного українського законодавства щодо дозволу транспортування мінеральної води цистернами.

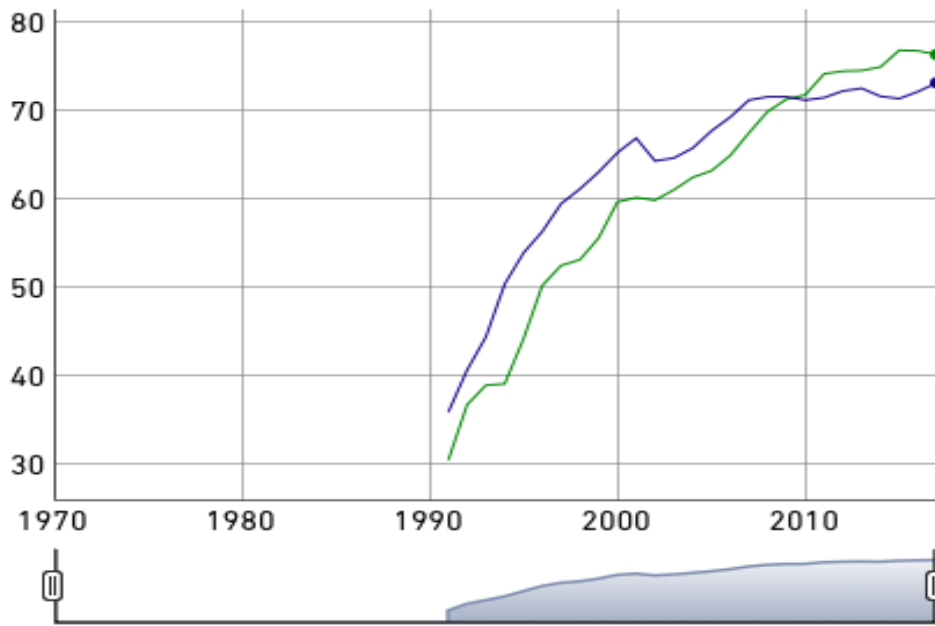
Також відмінність від чинного українського законодавства полягає в тому, що згідно з законодавством Європейського Союзу, мінеральна природна вода, видобута в державі-члені ЄС, повинна отримати офіційне визнання від компетентних національних органів цієї держави. Це джерело повинно бути зареєстровано в Офіційному журналі Європейського Союзу [13].

На сьогоднішній день понад 2000 виробників природних мінеральних вод визнані в ЄС. Українська мінеральна вода представлена торговельними марками «Моршинська», «Трускавецька» на ринку Латвії, країни члену ЄС [20].

В цілому, зосередження зусиль на зменшенні торговельних обмежень з боку країн ЄС дає Україні базу для розширення експортної діяльності та можливість товаровиробникам компенсувати збитки від втрати ринків країн СНД, але, це можливо лише у перспективі після сертифікації українських товарів згідно з європейськими стандартами.

На сьогодні, за системою КОФ, показник кількісного вимірювання ступеня розвитку глобалізаційних процесів, який включає економічні, соціальні, культурні та політичні аспекти глобалізації,

Україна посідає 45 місце з 193 досліджуваних країн і складає 70,24, що значно збільшилося у порівнянні з оцінкою цього показника у період з 2002 року – 85 місце, 2013 рік – 64 місце [16].

2017: Index - De facto: 76.47 Index - De jure: 73.28

Рис. 1. Показник індексу глобалізації KOF України [15]

З іншого боку, індекс глобальної конкурентоспроможності складається з 97 показників (2018 рік), у тому числі зі статистичних даних, індексів, міжнародних опитувань 14 тис. осіб вищого менеджменту компаній, в Україні опитуванню підлягають 100 менеджерів, основні показники представлено на рис. 2 [16].

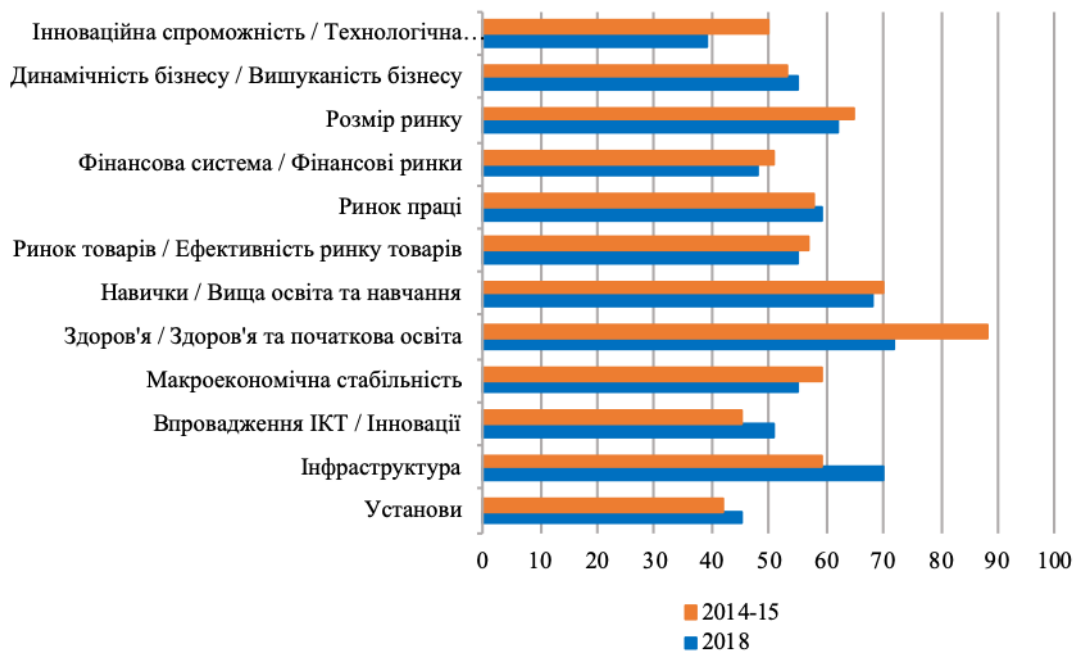

Рис. 2. Показник індексу конкурентоспроможності України [17]

Методологія розрахунку індексу змінюється з роками через появу та впровадження, об'єднання або деталізацію нових показників. За останні роки Україна здійснила нові реформи, що дало їй змогу піднятися в індексі на 83 місце зі 140 представлених, що на 5 пунктів вище згідно з версією Міжнародного інституту управлінського розвитку в [17].

Згідно з методологією оцінки рейтингу конкурентоспроможності, враховуються основні чотири категорії: ефективність економіки, ефективність уряду, ефективність бізнесу та ефективність інфраструктури.

Аналізуються статистичні показники безробіття, ВВП, державні витрати, соціальна згуртованість тощо.

Більш реальні зміни, відносний прогрес країни ілюструє індекс легкості введення бізнесу (Doing Bussiness), що складається на основі опитувань 13800 міжнародних експертів юридичних, інвестиційних, аудиторських компаній, до 72 осіб з однієї країни.

Рис. 3. Показник індексу Doing Bussiness України [17]

Аналіз показника індексу свідчить про значний прогрес в Україні, вимірює бізнес-клімат, акцентує увагу на переміщенні країни з 112 місця на 71 [18]. В цілому, спостерігається полегшення процедури залучення компаній у міжнародну торгівлю, однак залишаються питання щодо санацій, банкрутства, виконання бізнес-контрактів, зниження показника реєстрації підприємств, погіршився доступ до отримання кредитів, регрес спостерігається у питаннях оподаткування.

Висновки. Спираючись на зазначений аналіз глобалізаційних викликів на споживчому ринку мінеральної води, треба зробити акцент на суттєвих змінах, які відбуваються сьогодні у конкретній країні. Вони універсальні і тому вимагають глобальної відповіді. Пошук нових підходів до співпраці, активної участі у сталому діалозі, системному мисленні та аналізі, розвитку внутрішнього ринку із врахуванням сформованого плану та стратегій загальної архітектури глобального управління.

Література

1. Білорус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / керівник автор. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
2. Грипич С. Глобалізація як фактор розвитку інформаційної та «віртуальної» культури / С. Грипич // Вісник книжкової палати. – 2010. – № 7. – С. 37–40.
3. Кравчук М. Концептуальна еволюція теорій глобалізації / М. Кравчук // Політичний менеджмент – 2003. – № 2. – С. 122–136.
4. Олексюк О. І. "Невагоме багатство" ринку мінерально-столових вод України / О.І. Олексюк // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 2 (54). – С. 17–23.
5. Прушківський В.Г. Вплив глобалізації на формування споживчого ринку в країнах із трансформаційною економікою / В.Г. Прушківський, О.В. Прушківська // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 32–37.
6. Robertson R., Lechner F. Modernization, Globalization and the Problem of Culture in the World-Systems Theory. Theory, Culture & Society. 1985, vol. 3.
7. Friedman Th. Understanding Globalization. The Lexus and the Olive Tree. N.-Y.: Anchor Book, 2000. 512 p.
8. The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy by Kenichi Ohmae, Harper Business, New York, 1990.
9. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринками [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_35_2.pdf.
10. The natural mineral water, spring water and bottled drinking water regulations 2007 (As Amended) Rev.1. July 2010. URL: <http://www.food.gov.uk/multimedia/pdfs/waterguideeng07updated.pdf>
11. Codex Alimentarius International Food Standards. URL: <http://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/list-standards/en/>

12. Бабов К. Лікувальні води: сучасний стан міжнародної та національної нормативної бази / К. Бабов, А. Кисилевська, О. Нікіпелова // *ССЯ*. – 2011. – № 5.
13. Офіційний журнал Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/food/safety/labelling_nutrition/mineral_waters_en
14. EFBW Industry Report. URL: <https://www.efbw.org/index.php?id=90>
15. KOF Index of Globalization. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
16. <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
17. Doing Business 2019. URL: https://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf
18. Doing Business 2019. URL: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/AnnualReports/English/DB2019-report_web-version.pdf
19. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/labelling-nutrition_mineral-waters_list_eu-recognised.pdf
20. Шейко І. А. Оцінка поточного стану та перспектив розвитку глобалізаційних процесів [Електронний ресурс] / І. А., Шейко, Р. В. Петрова // *Науковий Вісник Ужгородського національного університету*. – 2018. – Випуск 21, Ч. 2. – С. 133–139. – Режим доступу : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/30.pdf

References

1. Bilorus O.H. Hlobalizatsiia i bezpeka rozvytku : monohrafiia / kerivnyk avtor. kolektyvu i nauk. red. O.H. Bilorus. – K. : KNEU, 2001. – 733 s.
2. Hrypych S. Hlobalizatsiia yak faktor rozvytku informatsiinoi ta «virtualnoi» kultury / S. Hrypych // *Visnyk knyzhkovoï palaty*. – 2010. – № 7. – S. 37–40.
3. Kravchuk M. Kontseptualna evoliutsiia teorii hlobalizatsii / M. Kravchuk // *Politychnyi menedzhment* – 2003. – № 2. – S. 122–136.
4. Oleksiuk O. I. "Nevahome bahatstvo" rynku mineralno-stolovykh vod Ukrainy / O.I. Oleksiuk // *Marketynh v Ukraini*. – 2009. – № 2 (54). – S. 17–23.
5. Prushkivskiy V.H. Vplyv hlobalizatsii na formuvannya spozhyvchoho rynku v krainakh iz transformatsiinoiu ekonomikoïu / V.H. Prushkivskiy, O.V. Prushkivska // *Problemy ekonomiky*. – 2014. – № 3. – S. 32–37.
6. Robertson R., Lechner F. Modernization, Globalization and the Problem of Culture in the World-Systems Theory. *Theory, Culture & Society*. 1985, vol. 3.
7. Friedman Th. Understanding Globalization. The Lexus and the Olive Tree. N.-Y.: Anchor Book, 2000. 512 p.
8. The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy by Kenichi Ohmae, Harper Business, New York, 1990.
9. Hlobalizatsiia yak protses universalizatsiï stosunkiv mizh derzhavoiu ta rynkami [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_35_2.pdf.
10. The natural mineral water, spring water and bottled drinking water regulations 2007 (As Amended) Rev.1. july 2010. URL: <http://www.food.gov.uk/multimedia/pdfs/watguideeng07updated.pdf>
11. Codex Alimentarius International Food Standards. URL: <http://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/list-standards/en/>
12. Babov K. Likuvalni vody: suchasnyi stan mizhnarodnoi ta natsionalnoi normatyvnoi bazy / K. Babov, A. Kysylevska, O. Nikipelova // *SSIA*. – 2011. – № 5.
13. Ofitsiyni zhurnal Yevropeiskoho Soiuzu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://ec.europa.eu/food/safety/labelling_nutrition/mineral_waters_en
14. EFBW Industry Report. URL: <https://www.efbw.org/index.php?id=90>
15. KOF Index of Globalization. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
16. <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
17. Doing Business 2019. URL: https://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf
18. Doing Business 2019. URL: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/AnnualReports/English/DB2019-report_web-version.pdf
19. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/labelling-nutrition_mineral-waters_list_eu-recognised.pdf
20. Sheiko I. A. Otsinka potochnoho stanu ta perspektiv rozvytku hlobalizatsiinykh protsesiv [Elektronnyi resurs] / I. A., Sheiko, R. V. Petrova // *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. – 2018. – Vypusk 21, Ch. 2. – S. 133–139. – Rezhym dostupu : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/30.pdf

Рецензія/Peer review : 21.02.2020

Надрукована/Printed : 10.03.2020

Рецензент: д. е. н., проф. Мельникович О. М.